Gemeente Amsterdam

Voordracht voor de College vergadering van 08 juli 2025

Portefeuille: Monumenten en Erfgoed

Agendapunt: B45

Tekst van openbare besluiten wordt gepubliceerd

Onderwerp

Instemmen met gebouw 001 (inclusief bunker), gebouw 002, gebouw 006 en gebouw 024 op het Marineterrein aan de Kattenburgerstraat aanwijzen als gemeentelijk monument

Het college van burgemeester en wethouders besluit

Het college van burgemeester en wethouders besluit

1. Kennis te nemen van de aanvraag van Erfgoedvereniging Heemschut een viertal gebouwen en één bunker aan te wijzen als gemeentelijk monument (bijlage 01A-01B);
2. Kennis te nemen van de monumentbeschrijvingen van de viertal gebouwen en bunker door Monumenten en Archeologie (bijlage 02A-02D);
3. Kennis te nemen van het positieve advies van de Commissie Omgevingskwaliteit ten aanzien van de vier gebouwen en bunker (bijlage 03A-03C);
4. Kennis te nemen van het standpunt van het dagelijks bestuur van stadsdeel Centrum (bijlage 04);
5. Kennis te nemen van het advies vanuit gebiedsontwikkeling Marineterrein;
6. Te besluiten gebouw 001 (inclusief bunker), gebouw 002, gebouw 006 en gebouw 024 aan te wijzen als gemeentelijk monument.

Kernboodschap

Het college van B en W besluit gebouw 001 (inclusief bunker), gebouw 002, gebouw 006 en gebouw 024 op het Marineterrein aan de Kattenburgerstraat aan te wijzen als gemeentelijk monument. Het college volgt hiermee het positieve advies van de Commissie Omgevingskwaliteit en het standpunt van het dagelijks bestuur van Stadsdeel Centrum.

Bestuurlijke achtergrond

Op 24 september 2024 heeft het college van B en W besloten de procedure aanwijzen gemeentelijk monument te starten voor de gebouw 001 (inclusief bunker), gebouw 002, gebouw 006 en gebouw 024 en voorbescherming op te leggen. Dit besluit heeft het college van B en W ook toen genomen voor de bunker onder gebouw 029. De besluitvorming de status wel of niet toe te kennen voor deze bunker volgt later.

Bestuurlijke prioriteit

n.v.t.

Wettelijke grondslag

De aanwijzing van een gemeentelijk monument is op basis van Erfgoedverordening Amsterdam, artikel 3, eerste lid, een bevoegdheid van het college van B&W. Deze bevoegdheid is op grond van de Verordening op de stadsdelen en het stadsgebied Amsterdam 2022 gemandateerd aan het dagelijks bestuur. Besluiten over procedures aanwijzen gemeentelijk monument worden bij grootstedelijke ontwikkelingen of politiek gevoelige dossiers doorgezet naar het college van B&W. Zie de Algemene

bepalingen en beperkingen zoals opgenomen in Bijlage 3 Bevoegdhedenregister van de Verordening op de stadsdelen en het stadsgebied Amsterdam 2022.

Onderbouwing besluit

Ad 1. Erfgoedvereniging Heemschut heeft op 13 december 2021 het dagelijks bestuur van stadsdeel Centrum verzocht (bijlage 01A) de status van gemeentelijk monument toe te kennen aan gebouwen 001, 002, 006 en 024. Ze vragen ook de status aan voor gebouw 003: het voorwerfgebouw. Dit voorwerfgebouw beschikt al sinds 1970 over de status van Rijksmonument. Het pand is gebouwd in diverse bouwfasen, maar alle bouwdelen zijn in directe verbinding met elkaar en niet als zelfstandig pand te beschouwen. Volgens de Erfgoedwet maakt een toevoeging deel uit van de bescherming van een Rijksmonument wanneer het één onroerende zaak betreft. Gebouw 003 vormt één bouwkundige eenheid en valt daarmee onder de bescherming. Het toekennen van de status van gemeentelijk monument bovenop de status van Rijksmonument is niet nodig. Om die reden is er ook geen beschrijving van het object gemaakt. Dit is 4 juni 2024 ook gecommuniceerd naar de erfgoedvereniging.

Tevens is in de aanvraag het verzoek om status voor de historische muur aan de Kattenburgerstraat terug te lezen. Hierover heeft het college van B en W op 18 april 2023 al besloten de status van gemeentelijk monument toe te kennen, waarbij een doorbreking voor het realiseren van een noodzakelijke nieuwe entree voor de gebiedsontwikkeling Marineterrein toegestaan is.

Op 13 juni 2022 doet Erfgoedvereniging Heemschut een aanvulling op de aanvraag (bijlage 01B) van 31 december 2024. De aanvulling betreft een aanvraag tot aanwijzen als gemeentelijk monument voor de Commandantsbunker (de bunker onder gebouw 001) en de Beschermd Onderkomen Kazerne (V.B.S.) onder gebouw 029. Op de bunker onder gebouw 029 heeft de erfgoedvereniging ook nog een zienswijze ingediend. De positie van de bunker in relatie tot de geplande gebiedsontwikkeling alsook de ingediende zienswijze door Erfgoedvereniging Heemschut specifiek op de bunker onder gebouw 029 vraagt om meer tijd voor het formuleren van een advies vanuit Monumenten en Archeologie alsook gebiedsontwikkeling Marineterrein. De besluitvorming over het toekennen van de status van gemeentelijk monument voor de bunker onder gebouw 029 wordt dan ook later dit jaar apart aan het college van B&W voorgelegd.

Ad 2. Monumenten en Archeologie heeft op verzoek van stadsdeel Centrum een beschrijving opgesteld van de vier gebouwen en bunker (bijlage 02A-D). Monumenten en Archeologie geeft aan dat er sprake is van onder andere:

- gebouw 001 (inclusief bunker): stedenbouwkundige waarde, hoge cultuurhistorische waarde, architectonische waarde, bouwhistorische waarde, gaafheid en typologische waarde.
- gebouw 002: stedenbouwkundige waarde, cultuurhistorische waarde, architectonische waarde, zeldzaamheidswaarde en typologische bijzonderheid.
- gebouw 006: stedenbouwkundige waarde, cultuurhistorische waarde en hoge architectuurhistorische waarde.
- gebouw 024: architectonische waarde, stedenbouwkundige waarde, cultuurhistorische waarde, gaafheid/herkenbaarheid en zeldzaamheidswaarde.

Ad 3. De Commissie Omgevingskwaliteit (toen Commissie Ruimtelijke Kwaliteit) adviseert positief over de verschillende aanwijzingen (bijlage 03A-03C):

- De commissie adviseert op 18 december 2023 de voormalige Commandantswoning met onderliggende bunker (gebouw 001), het Commandementsgebouw (gebouw 002) en de droogloop die beide gebouwen verbindt aan te wijzen als gemeentelijk monument. *Deze*

gebouwen vormen een functioneel ensemble dat zowel stedenbouwkundig, cultuurhistorisch als architectonisch van bijzonder belang is voor de geschiedenis en identiteit van deze (voormalige) militaire enclave. Door de positie direct achter het Zeemagazijn zijn de de Commandantswoning en het Commandementsgebouw beeldbepalend en vormen een tastbare herinnering aan de periode dat het Marine Etablissement werd heringericht tot opleidingscentrum met voor die tijd moderne gebouwen. Het Voorwerfgebied, waar beide gebouwen zijn gesitueerd, is daarvan het meest representatieve onderdeel. Dit ensemble bestaat niet alleen uit de gebouwen, ook de relatie met het bassin, de steiger, het tuinontwerp, de inrichting van de openbare ruimte en de vrije ligging in het groen zijn van groot belang voor die ervaarbaarheid (bijlage 03A);

- De commissie adviseert op 22 januari 2024 het voormalige Officiersgebouw inclusief het bijbehorende terras aan te wijzen als gemeentelijk monument. *Dit gebouw is, net als de Commandantswoning en het Commandementsgebouw, zowel stedenbouwkundig, cultuurhistorisch als architectonisch van bijzonder belang voor de geschiedenis en identiteit van deze voormalige militaire enclave. De ligging aan de hoofdas vanaf de toegang aan de Kattenburgerstraat en aan het bassin zorgt ervoor dat het gebouw met zijn opvallende silhouet zowel vanaf het land als het water een beeldbepalend 'landmark' (stedenbouwkundige blikvanger) vormt. Het Officiersgebouw is een tastbare herinnering aan de periode dat het Marine Etablissement werd heringericht tot opleidingscentrum met voor die tijd moderne gebouwen. Het Voorwerfgebied, waar het gebouw is gesitueerd, is daarvan het meest representatieve onderdeel. Niet alleen de gebouwen, ook de relatie met het bassin, het terras, het tuinontwerp, de inrichting van de openbare ruimte en de vrije ligging in het groen zijn van groot belang voor die ervaarbaarheid* (bijlage 03B);
- De commissie adviseert 9 oktober 2023 de voormalige scheepstimmerwerkplaats, nu bekend als Gebouw 24, aan te wijzen als gemeentelijk monument *vanwege de hoge stedenbouwkundige, architectuurhistorische en cultuurhistorische waarde. De waarde wordt bepaald door het feit dat de historische functie van dit gebouw nog helder afleesbaar is en doordat het bouwhistorisch hooggewaardeerde onderdelen bevat. Bovendien is het een beeldbepalend onderdeel van een structuur in een gebied met een eeuwenlange marinetraditie stammend uit de tijd van de zeventiende-eeuwse Republiek. Verder is dit het enige en oudste gebouw dat nog bewaard is gebleven uit de negentiende-eeuwse fase van de Admiraliteitswerf* (bijlage 03C);

De commissie doet daarnaast ook de sterke aanbeveling om bij herontwikkeling van het Marineterrein met name in het Voorwerfgebied rekening te houden met de hoge cultuurhistorische waarde van dit bijzondere stukje Amsterdam. Daarbij merkt zij op dat dit ook geldt voor de zogenaamde TOKM-gebouwen aan de andere zijde van het bassin. Deze gebouwen zijn een goed voorbeeld van recente transformatie waarbij een nieuwe laag is toegevoegd, die nog steeds recht doet aan het beeldbepalende karakter van deze gebouwen en maakt deze in hun huidige gedaante ook behoudenswaardig (zie bijlage 03A-03B).

Ad 4. Het dagelijks bestuur van Stadsdeel Centrum onderkent de aangetoonde monumentale waarden zoals beschreven in de verschillende beschrijvingen van Monumenten en Archeologie. Ook deelt het dagelijks bestuur het positieve advies van de Commissie Omgevingskwaliteit over het toekennen van de status van gemeentelijk monument. Omdat in de geplande gebiedsontwikkeling al werd ingezet op het behoud van desbetreffende panden (en bunker onder gebouw 001) is het erkennen van de monumentale waarden een mooie stap om het gelaagde verhaal van het Marineterrein te blijven vertellen en leesbaar te houden. Het dagelijks bestuur verwacht dat het behoud en gebruik van de monumentale waarden van gebouw 001 inclusief bunker, gebouw 002, gebouw 006 en gebouw 024 hand-in-hand kunnen gaan met de geplande gebiedsontwikkeling. (bijlage 04).

Ad 5. In de Projectnota Marineterrein Amsterdam zijn de door Heemschut aangevraagde gebouwen ingepast in de plannen, met uitzondering van de bunker onder gebouw 029. Het eventueel toewijzen

van de monumentenstatus voor de wel ingepaste gebouwen wordt vanuit de gebiedsontwikkeling als onwenselijk gezien, omdat dit het flexibel gebruik van de gebouwen in de weg kan zitten.

Duurzaamheid

Participatie

De adviezen van de Commissie Omgevingskwaliteit zijn bijgevoegd in de bijlagen. De eigenaar van de objecten, het Rijksvastgoedbedrijf, heeft geen zienswijze op het voornemen aanwijzen gemeentelijk monument voor de vier gebouwen en bunker ingediend.

Erfgoedvereniging Heemschut, aanvrager en dus belanghebbende, heeft wel een zienswijze ingediend. Deze is niet bijgevoegd omdat deze zienswijze specifiek gaat over de bunker onder gebouw 029 en dus geen onderdeel uitmaakt van voorliggend besluit.

Financiële onderbouwing

Het besluit tot het aanwijzen tot monument heeft geen financiële consequenties. De eventuele gevolgen van de aanwijzing op de gebiedsontwikkeling zijn nu nog niet inzichtelijk te maken.

Communicatie

Binnen de gemeente

Opnemen in de te publiceren besluitenlijst

Buiten de gemeente

In overleg met de communicatieadviseur Monumenten en Archeologie, Grond en Ontwikkeling en de woordvoerders van stadsdeel Centrum en wethouder Scholtes.

Documenten

Registratienr.	Naam
AD2025-041754	College van B&W Voordracht (pdf)
AD2025-041770	01A aanvraag Marineterrein gebouwen dec 2021.pdf (pdf)
AD2025-041771	02A Beschrijving_Gebouw001, inclusief bunker.pdf (pdf)
AD2025-041772	01B Aanvraag Heemschut monstatus bunkers Marineterrein juni 2022.pdf (pdf)
AD2025-041773	02B Beschrijving_Gebouw002.pdf (pdf)
AD2025-041774	02C Beschrijving_Gebouw006.pdf (pdf)
AD2025-041775	02D Beschrijving_Gebouw024.pdf (pdf)
AD2025-041776	03A CRK_Advies Gebouw 001 (incl bunker) en 002.pdf (pdf)
AD2025-041777	03B COK_Advies Gebouw 006.pdf (pdf)
AD2025-041778	03C CRK_Advies Gebouw 24.pdf (pdf)
AD2025-041779	04 BriefOndertekendMarineterreinStandpuntDBCentrum.pdf (pdf)
AD2025-042846	Advies (pdf)
AD2025-044163	College van B&W Voordracht (pdf)

Besluit college van burgemeester en wethouders

Conform besloten